

Szinnyei József és öröksége

Két sorozat jubileumát is köszönhetjük ezzel a rövid recenzióval. Az Országos Széchényi Könyvtár és a Gondolat Kiadó közös kiadásában nemrég jelent meg a *Nemzeti téka* című művelődés-, könyvtár-, könyv- és sajtótörténeti sorozat harmincadik darabja. Annak idején, 2000-ben a széria a közelmúlt egyik jeles bibliográfusa, Szentmihályi János életművének felidézésével indult, és akár jelképesnek is tekinthető, hogy most ismét egy nagy magyar bibliográfus és könyvtáros, Szinnyei József munkásságára emlékezünk. Ezúttal csatlakozott a kiadókhoz a Magyar Könyvtárosok Egyesülete is. Az MKE Bibliográfiai Szekciója szervezte ugyanis 2013. szeptember 11-én azt az emlékülést, amelynek előadásai alkotják a szóban forgó kiadvány tartalmának gerincét. Bekerült ebbe az ugyanaz nap szintén a nemzeti könyvtárunkban rendezett kettős ünnepség (a Szinnyei-terem avatása és a névadóról készített kamara-kiállítás) két megnyitója is. Az ily módon összeállt és a *Nemzeti téka* elegáns, karcsú füzetek közé illesztett, Szőnyi Éva szerkesztette *Szinnyei és követői. Id. Szinnyei József halálának 100. évfordulójáról megemlékező centenáriumi emlékkönyv* című kötet 2014 őszén látott napvilágot. Éppen húsz évvel azután, hogy a Bibliográfiai Szekció 1994 januárjában elindította *Emlékezzünk jeles elődeinkre...!* című, a hazai bibliográfiai tevékenység, tágabban a magyar könyvtárkultúra múltjának feltárását, alaposabb megismerését és megismertetését célzó előadás-sorozatát. Ez utóbbiról, ennek állomásairól, valamint a mostani kötet tartalmáról Szőnyi Éva tájékoztat *Szinnyei és követői. A centenáriumi emlékkönyv bevezető gondolatai* című bevezetőjében. Megelőzi ezt az írást a kiadványsorozat egyik szerkesztője, Boka László által írt *Előszó*, ahol az ünnepelt életművének kivételes méreteiről és értékeiről, a nemzeti könyvtár kebelében alapított Országos Hírlapkönyvtár jelentőségéről, Szinnyei példamutató és mindmáig befejezetlen örökségéről olvashatunk.

Ki vitatná, hogy Szinnyei József egyike a legjelentősebb és legismertebb magyar könyvtárosoknak és bibliográfusoknak (sokak számára meglepetés lehet, hogy eredeti családneve: Ferber); különösen gyakran és sokan használjuk az írott nemzeti kulturális örökség szinte felülmúlhatatlan enciklopédiáját, a *Magyar írók élete és munkái* című biobibliográfiáját. (A könyvtáros-képzés minden szintjén kötelező tananyag, ha valaki nem ismeri, megbukik.) Az elmúlt években két személyi bibliográfia is megjelent róla (a Magyar Tudománytörténeti Intézet gondozásában és Gyurcsó Júlia összeállításában), az előbbi műhely tanulmánykötetben tekintette át szerteágazó munkásságát, az utóbbi kollégina pedig kéziratok hagyatékából válogatott egy vaskos kötetre valót. Mindazonáltal még most, halála után száz évvel is igen sok a megismerésre és feltárára váró információ.

Az emlékülés első előadója, Gazda István a legfontosabb tennivalókat vette száma *Feladataink id. Szinnyei József tudományos életműve további feltárása érdekében* címmel. (Az alcíme – *Íródott halálának centenáriumán* – burkoltan figyelmeztet komoly adósságainkra.) Leginkább kiadatlan kéziratainak – mindenekelőtt terjedelmes naplójának – közreadását (nyomatásban vagy legalább digitalizálva) szorgalmazta. A számítógépes technika lehetőségeinek kihasználásával helyesnek vélné Szinnyei egyedülálló tudományos repertóriumainak – amelyek ma már csak egy-két könyvtárban lelhetők fel, és csaknem teljesen kiestek a tudománytörténeti köztudatból is – elektronikus formában történő közzétételét, akárcsak szakbibliográfiáinak mielőbbi digitalizálását. Bizonyára sokan örülnének, ha ily módon életrajzi lexikonának nyersanyagát is tanulmányozhatnák.

Kégli Ferenc, a *Nemzeti téka* másik sorozatszerkesztője nem először írt bibliográfus elődjéről. Ezúttal – „*Téged kedves barátom ezennel ünnepélyesen fölkerlek...*” *Id. Szinnyei József (1830-1913) első kurrens sajtó-bibliográfiája* címmel – nem is annyira róla értekeznek. A zömmel kéziratoss források mozgósításával inkább barátja és munkatársa, a feledés homályába süllyedt könyvkereskedő, Aigner Lajos (irodalomtörténészként Abafi, így talán többet emlegetik) úttörő jellegű, ám különböző okok miatt félbemaradt bibliográfiai törekvéseire irányítja rá az olvasók, a magyar művelődéstörténet rejtett értékei iránt érdeklődők figyelmét.

Alighanem az emlékülés hallgatóinak többségét meglepte Szögi László referátumának tartalma. Nyilván nem a címe – *Id. Szinnyei József (1830-1913) az Egyetemi Könyvtár élén* -, hiszen ez a tény szakmai berkekben közismert volt. Az már kevésbé, hogy milyen szempontok, konfliktusok miatt nem hosszabbították meg 1878 októberében az addigi, kétéves megbízatását. Sokak számára az igazi meglepetés annak jelzése lehetett, hogy Szinnyei igazgatása idején adta vissza a török szultán a magyar ifjúságnak, az egyetemi diákoknak a még 1526-ban hadisarcként elrablott középkori kódexeket, köztük korvinákat. (Két lap látványosan színes másolatát láthatjuk is az emlékkönyvben.)

Az emlékülés ún. Szinnyei-blokkja ezzel lezárult. A kötetben a Szinnyei-terem (a mostani folyóirat-olvasó) avató ünnepségén elhangzott beszéd következik, amelyet Borsos Attila mondott, és *A „gőzhangya” hazatér...* címmel publikált. Ő a nagy bibliográfus gyűjtőszennvedélyét, szinte elképzelhetetlen szorgalmát (innen a kortársak mély elismerést tükröző, legendássá vált epithenon ornansa, a „gőzhangya”) és rendkívüli pontosságát emelte ki. Mindhárom olyan tulajdonság, amelyet a mai, igazi követői sem nélkülözhetnek. A terem előtt elhelyezett tárlók anyagáról az OSZK másik munkatársa, Perjámosi Sándor beszélt: *A gőzhangya hazatér. Tisztelegő kiállítás id. Szinnyei József emléke előtt, halálának 100. évfordulóján*. A itt látható dokumentumokra utalva vázolta a névadó munkásságát, felemlegette Szinnyei magánemberi vonásait és komáromi családjának eredetét, kevésbé ismert írásait, leveleit; külön hangsúlyozta a Hírlapkönyvtár létrehozása körüli korszakos érdemeit.

Térjünk vissza az emlékülésre, hiszen a kötet szerkesztője is ezt tette. Ezt követően olyan előadások hangzottak el, amelyek – nyilvánvalóan erős válogatással – a huszadik század azon könyvtárosainak, bibliográfusainak emléke előtt tisztelegtek, akik Szinnyei törekvéseink folytatói, továbbvivői voltak. Pogány György *Fitz József (1888-1964) és a bibliográfia* címmel arra mutatott rá, hogy a magyar könyvtörténet kiváló tudora és az OSZK egykori főigazgatója nemcsak a könyvtudománynak volt kiemelkedő alakja, és nemcsak a Magyar Könyvtárosok Egyesülete első elnökeként írta be nevét szakmánk történeté-

be, hanem maradandónak bizonyult bibliográfusi tevékenysége is. Elméleti fejtegetései is figyelemre méltóak, a személyi bibliográfiái (Gyulai Pál – kéziratban maradt, Herczeg Ferenc) és más összeállításai mindmáig tanulságosak, ám a csúcspontot a kurrens magyar nemzeti bibliográfia megújítására tett eredményes erőfeszítései jelentik.

Vass Johanna *Dezsényi Béla (1907-1972) és sajtóbibliográfiai öröksége* címmel tartotta meg referátumát. Bizonyára jó néhányan vagyunk még, akik könyvtár-szakos hallgatóként emlékezhetünk Dezsényi tanár úr vonzó sajtótörténeti stúdiumaira. Még bizonyosabb, hogy könyvtárosként gyakrabban forgatjuk a Hírlaptár hajdani vezetőjének kiváló sajtó-bibliográfiai összeállításait, főleg az általa indított és sokáig szerkesztett *Magyar folyóiratok repertórium*a füzeteit. Témánk szempontjából talán még fontosabb, hogy nevéhez fűződik a retrospektív sajtóbibliográfia tervezetének kimunkálása, szemléleti megalapozása. Köztudott, hogy ennek jelentékeny hányada megvalósult, de még mindig vannak fájóan hiányzó ciklusok.

Szinnyei és Petrik Géza, vagyis a tizenkilencedik századi magyar bibliográfia magányos hősei méltó utódjának portréját Nagy Anikó vázolta fel „*Nekem a könyvtári szolgálat, hivatás volt*”. Busa Margit (1914-2009) *sokszínű pályája és hagyatéka* címmel. A meleg hangú, beleérző írás rokonszenves pályáivet rajzolt meg. Mint ahogy azt a könyvtárosok nagyon jól tudják, Busa Margit lényegében egyedül – némi segítséggel – alkotta meg a *Magyar sajtóbibliográfia* két ciklusának (1705-1849 és 1850-1867) kötetait és mutatóit. Mintaszerű terjedelmes Kazinczy Ferenc-bibliográfiája, amely felfogható izgalmas és szorgos Kazinczy-kutatásai melléktermékének is. A kötet egyetlen nőalakjának élete arra is eklatáns példa lehet, hogy a bibliográfiai munkában igen előnyös a sokoldalú műveltség és érdeklődés. Az előadót is meglepte, hogy a hosszú ideig élt Busa Margit hagyatékában még fiatalkori versek kéziratjai is fennmaradtak (egyenek a szövegét közli).

Az emlékkönyv legerjedelmesebb tanulmánya Pogányné Rózsa Gabriella elgondolkodtató elméleti-történeti eszme-futtatása: *Tudománytörténeti gondolatok a feldolgozó munka modern módszereiről* (ez még korábban, 2012 végén hangzott el a Bibliográfiai Szekció ülésén). Visszapillantása a könyvtári gyakorlat és a könyvtártudomány egyik kulcskérdésének, a feldolgozó munka (a visszakereshetőség) szabályozásának XIX-XX. századi változásaira (esetleg mondhatjuk így is: fejlődésére) fókuszált. Gazdag és sokrétű ismeretanyagot vonultatott fel annak bizonyítására, hogy a közelmúlt és a jelen próbálkozásainak csaknem mindegyikénél kimutathatók ilyen vagy olyan történelmi (elvi vagy metodikai) előzmények. Közben szót ejtett Charles Cutter szótárkatalógusáról, Melvil Dewey ezzel egyidős tízedes osztályozási rendszeréről, Paul Otlet grandiózus egyetemes bibliográfiájának ötletéről, az ISBN-szabványok kialakulásáról – hogy cupán néhány példát említsünk. A végső tanulságot ő maga fogalmazta meg a következő mondatban: „*a könyvtári feldolgozó tevékenység mostani legfejlettebb technológiáikhoz kötődő elméleti hátterének majdnem minden eleme már korábbi teóriákra, célkitűzésekre alapoz, van tehát mire építeni a jövőt és érdemes leásni a tudományos téglarakás mélyére.*”

Természetesen egyéb tanulságai is vannak, lehetnek az emlékkönyv közleményeinek; ezek közül talán legindokoltabb azokra utalni, amelyek az idősebbik Sinnyei József és későbbi követőinek munkásságából vonhatók le, közelebről: a mának és a jövőnek szóló feladatokat jelölik ki. Hiszen mindmáig nem teljes a retrospektív sajtóbibliográfia; megszakadt és csak részben folytatódik a folyóiratok kurrens repertórium, illetve annak közkedvelt elektronikus változata, az IKER; alighanem még sokáig csak álmodozunk

a Szinnyei-féle repertóriumokhoz hasonló segédletek összeállításáról; beláthatatlan, ám egyelőre alig kiaknázott lehetőségek nyílnak a digitalizálás és a tőle elválaszthatatlan internetes információközzvetítés terén; és némelyek szerint elképzelhető a valahai Hírlapkönyvtár újjászervezése is – hogy megint csak néhány példával fejezzük be az ismertetést.

(Szinnyei és követői. Id. Szinnyei József halálának 100. évfordulójára. Megemlékező centenáriumi emlékkönyv. Szerk. Szőnyi Éva. Bp., OSZK – Gondolat Kiadó – MKE, 2014. 185 p. (Nemzeti téka/)

Bényei Miklós

A magyarországi nyomdászat képes krónikája 1473-1700

A kiadványműfajok között sajátos hely illeti meg – régies terminológiával – a „*művelt nagyközönség*”-nek szánt népszerűsítő vagy más néven ismeretterjesztő irodalmat. Célközönségük nem a szakember, hanem az érdeklődő, nyitott gondolkodású, a világ legkülönbözőbb jelenségeit megérteni szándékozó olvasó, akinek hiányzik speciális szakmai felkészültsége és nincs módja, ideje, lehetősége a részközlemények tucatjait átnézni ahhoz, hogy a számára fontos információkat megszerezze. A nívós, a jó ismeretterjesztő könyv alapvetően abban különbözik a szakembereknek írt tudományos munkától, hogy mellőzi az állítások részletes logikai kifejtését, a forrásokat nem eredeti nyelven, hanem fordításban közli, elhagyja a gondolatmenet aprólékos bibliográfiai dokumentálását, és csak mérsékelten él a szakkörök által használt terminus technikusokkal. Tartalmában azonban a tudomány megbízható és korszerű eredményeit közli olyan formában és szerkezetben, hogy a nem szakember, ám művelet olvasó számára könnyen befogadható legyen, sőt élvezetes olvasmányt nyújtson.

A magas színvonalú ismeretterjesztő könyv fentiekből következő szükséges előfeltétele, hogy a diszciplína rendelkezzen alap kutatásokon alapuló korszerű szemléletű és kellően árnyalt, a részletkérdéseket is alaposan tárgyaló kézikönyvekkel, összefoglalókkal. Még szerencsésebb, ha azok a kutatók vállalkoznak a szélesebb olvasóközönségnek szóló munka megírására, akik megteremtették, létrehozták az adott tudományterület alap kutatásokon nyugvó tudásbázisát és összefoglalását. Nos, abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy Bánfi Szilvia és V. Ecsedy Judit közösen írt munkája, *A magyarországi nyomdászat képes krónikája 1473-1700* című kötet ezeknek a kívánalmaknak teljes mértékben megfelel. A szerzők – mint az Országos Széchényi Könyvtár régi nyomtatványokkal fog-

lalkozó munkatársai – évtizedek óta kutatják a hazai nyomdászat múltját; publikációik, alapkutatásaik jelentik azt a fedezetet, amelyen a most napvilágot látott könyv szakmai hitelessége nyugszik. A kötetet ilyen színvonalon korábban nem lehetett volna megírni; elsősorban a *Régi Magyarországi Nyomtatványok (RMNy)* eddig megjelent és az 1670-es évig terjedő időszak kiadványait regisztráló négy kötete, illetve a *Hungarica Typographica* sorozat tomusai tartalmazzák a részletes dokumentációját az ismeretterjesztő munkának. (Az utóbbi sorozat nemzetközi összehasonlításban is páratlan: a kezdetektől, vagyis 1473-tól 1700-ig terjedően az összes hazai nyomda felszerelését, vagyis a nyomdabetűk és díszek teljes korpuszát alapos tanulmány kíséretében tartalmazza az összességében négy fizikai egységre tagolódó összegzés. A hasonló nyugati vállalkozások többnyire csak a legkorábbi időszak nyomdai forrásanyagának összegyűjtésére vállalkoznak, igaz, ennek alapvetően az az oka, hogy a hazai kiadványtermés első századai még viszonylag áttekinthető mennyiségűek, tőlünk nyugatra viszont oly nagy számban keletkeztek nyomtatványok, hogy szinte feldolgozhatatlan tömegben maradtak fenn.)

A Krónika – hogy röviden így nevezzük a pompás könyvet – tehát a Hess-nyomda által kiadott *Chronica Hungarorum*tól 1700-ig tekinti át olvasmányos formában a hazai könyvnyomtatás múltját. A kezdő évszám adott, a záró pedig a fentiekből könnyen érthető: jelenleg a XVII. század végéig terjednek a részletes alapkutatások, ezekre alapozva lehetett a széles olvasóközönségnek szánt hiteles és tudományosan megbízható összegzést elkészíteni. A kötet a történelmi (Horvátország területe nélkül értendő) Magyarországon működő officinák működését mutatja be, az RMNy gyakorlatának megfelelően. A vállalkozás területi lehatárolása azt jelenti, hogy a Dráván túli, vagyis a szlavón- és horvátországi nyomdákat nem tárgyalja a könyv. A történelmi Magyarország területe e XX. századi szempontú definiálásának és az elv átültetésének a művelődéstörténeti kutatásokba újabbban egyébként komoly kritikus akadt Monok István személyében. A közelmúltban megjelent, akadémiai doktori értekezése nyomtatott változatának tekinthető munkájában, *A művelt arisztokráta. A magyarországi főnemesség olvasmányai a XVI-XVII. században* (Bp. Kossuth Kiadó, 2012.) című monográfiában egyértelművé teszi álláspontját: „Általában nem értek egyet azzal, ha a mai horvátországi területek történeti kutatását mellőzzük a magyar műhelyek. Fel sem vetődik, hogy egy-egy vizsgálat tárgyát ne képeznék a mai szlovákiai részek vagy a Romániához került egykori magyar régiók (Partium, Erdély, Temesvidék.” (I.m. 7. p.). (Monok István kötete mindezek ellenére mellőzi az erdélyi arisztokrácia gyűjteményeit, így a ’Magyarország’ fogalom nála is erősen leszűkített értelemben szerepel, lényegében a Habsburgok uralta területre, az ún. „királyi Magyarországra” korlátozódik.) Kétségtelenül megfontolandó szempontot vetett fel Monok István, és az is tény, hogy Szabó Károly a XIX. században készült bibliográfiájában regisztrálta a Dráván túli nyomtatványokat. Egyébként nem túl sok kiadványról adhatott számot, Fiumében, Zengg városában, Zágrábban és Varasdon jelent meg összesen néhány tucat, többnyire latin, kisebb mértékben horvát nyelvű könyv a XVI. század elején, a XVII. század legvégén, illetve – Varasdon Manlius révén – a XVI. század végén. (A kötet különben Manlius János varasdi működését röviden tárgyalja.)

A közel harmadfél évszázad alatt Magyarországon 29 tipográfia működött. A nyomtatóhelyek száma ennél persze lényegesen magasabb volt, az eltérés oka, hogy egyes műhelyek több helyen is nyomtattak, rendszeresen vándoroltak. A kötet egyik lényeges újdonsága, hogy szerzői szakítanak a régebbi szakirodalomban előszeretettel tárgyalt romantikus vándornyomdász klisével, a nyomdatulajdonosok alapvetően patrónusokat

kerestek, legyenek azok főurak vagy mezővárosok, illetve szabad királyi városok. A különböző műhelyek egyáltalán nem elszigetelve, egymástól függetlenül működtek, számos kapcsolódás figyelhető meg közöttük, a nyomdai felszerelések hol ennél, hol annál a műhelynél bukkantak fel, nem ritka az sem, ha készítésük után 100-120 év múlva is használtak valahol egy-egy betűt vagy nyomdai díszet. A szerzők ezért azokat a nyomdákat tekintik azonosnak, amelyeknek ugyanaz a felszerelése. Vagyis elsősorban a betűk és a díszek beható vizsgálata alapján dönthető el egy-egy műhely eredete, kapcsolatrendszere. A legnagyobb, legszélesebb kapcsolatrendszere a bécsi eredetű Hoffhalter-nyomdának volt, működése érintette Huszár Gál, Bornemisza Péter, a nagyszebeni és a debreceni nyomda és feltehetően Manlius János tevékenységét is.

A magyarországi nyomdászat ugyanolyan elvek szerint működött, mint a nyugat-európai, bár kétségtelenül szerényebb keretek között. Mégis – a szerzők összegző megállapítása szerint – ezek a kicsiny és viszonylag kevés kiadványt közlétező tipográfiák teremtették meg a három részre szakadt ország nyelvi, kulturális egységét (38. p.). Ez adja meg a korai nyomdatörténet alapvető jelentőségét, önmagán túlmutató, a nemzeti identitás megőrzésében megfigyelhető értékét.

A kötet szerkezeti felépítése szakít az RMNy szigorúan kronologikus elrendezésével, és bizonyos értelemben különbözik a mostani kötet előzményének tekinthető, V. Ecsedy Judit által írt *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézsajtó korában 1473-1800.* (Bp. 1999.) című monográfia struktúrájától. Utóbbi elsődlegesen a századok szerint csoportosítja az anyagot, azokon belül pedig területi és felekezeti szempontok alapján taglalja a különböző műhelyeket. A mostani könyv elsődlegesen a történelmi Magyarország tájegységei szerint (*Nyugat-Magyarország; Felső-Magyarország; Kelet-Magyarország; Erdély*) rendezi mondanivalóját. A fő fejezeteket kiegészítik a könyvnyomtatásról általában szóló, a magyarországi ősnymdákat tárgyaló, a hazai XVI-XVII. századi fejlődést általánosságban vázoló fejezetek, illetve önálló fejezetben tárgyalják a szerzők a rövid ideig működő, illetve kétes hitelességű nyomdákat, továbbá egy-egy fejezetben röviden írnak a könyvdíszítés módjairól, és kitekintés erejéig foglalkoznak a XVIII. század főbb fejleményeivel. Ez a szerkezeti elrendezés részben megegyezik a *Hungarica Typographica* vállalkozásban megfigyelhetővel, azzal a különbséggel, hogy a 2004-ben napvilágot látott első kötet az 1473-1600 közötti műhelyek felszerelését a nyomda alapításának éve szerinti rendben közli, a sorozat második része első köteteként 2010-ben megjelent tomus viszont a XVII. századi nyomdákat már tájegységenként tárgyalja, közelebbről a nyugat- és észak-magyarországi officinákat, míg folytatása, a 2014-ben kézbe vehető második kötet két tomusa (az első tartalmazza a tanulmányokat és a katalógust, a második egység viszont folytatólagos lapszámozással az illusztrációkat) Lőcse és Kassa mellett a kelet-magyarországi és erdélyi officinák felszerelését mutatja be. A választott megoldás előnye, hogy egy-egy történelmi régió bizonyos értelemben azonos feltételeket nyújtott az officináknak, így jobban láthatóvá válnak a műhelyek működésében a belső lényegi összefüggések. Hátránya, hogy egyes tipográfiák több régióban is működtek, így szükségszerűen ismétlések olvashatók (Huszár Gál, a két Hoffhalter).

A kötet a legújabb kutatási eredményeket is ismerteti, ahol szükséges, vitatkoznak is a résztanulmányok szerzőivel. Bár népszerűsítő a kiadvány, a legújabb kutatási eredmények összegzése révén a korszak friss szemléletű monográfiájának is nyugodtan tekinthető. Hogy újabb és újabb adatok, információk árnyalhatják a hazai nyomdászat korai törté-

néséről írt korábbi szövegeket, számos adat bizonyítja. Néhány példa minderre! Itt van mindjárt a Hess-nyomda. Egy újabban a pozsonyi levéltárból előkerült adat szerint a városban működött egy Andreas nevű nyomdász. A feltételezés szerint Andreas Hesssel lehet azonos az illető, és ő nyomtatta volna a második magyarországi ősnymda három ismert nyomtatványát. A szerzők cáfolják ezt a hipotézist, érvelésük szerint nincs rá magyarázat, miért változtatta volna meg Hess a két budai kiadványban használt antikva betűkészletét fraktúr betűkre. A közelmúlt nagy jelentőségű erdélyi felfedezése volt a nagyszabedű nyomda 1525-ből származó nyomtatványtöredéke, eddig ez az első ismert nyomtatvány a tipográfia működéséből, és a felfedezett töredékkel tovább csökkent azon éveknek a száma, amikor nem működött officina Magyarország területén. Hasonlóan szerencsés felfedezésnek köszönhetően 2011-ben került elő a németújvári nyomda működésének megkezdését 1617-ben tudató egyleveles, Beythe Imre által a nyomdászhoz írt üdvözlő, valamint az officina hirdetésménye, amely egyúttal a tipográfus, Johannes Korzenski eddigi egyetlen ismert nyomtatványa.

Talán ezek a nővukok is kellően bizonyítják, hogy magas színvonalú, a könyv- és nyomdászattörténet legújabb kutatási eredményeit összegző munka született Bánfi Szilvia és V. Ecsedy Judit tollából. A szöveg megértését segítik a jól megválogatott és igényes, színes illusztrációk.

„*Még a Napban is vannak foltok*” – tartja a közmondás. E pompás könyvben is akad néhány szeplő, nyomdahiba, amely a kiadvány értékéből semmit sem von le és a használatot sem befolyásolja; viszont arra figyelmeztet, hogy gondosabb belső szerkesztéssel, még egy korrektúrafordulóval elkerülhetők lettek volna. A kötet címlapján a Schedel-krónika Budát ábrázoló metszete kapott helyet. A címlap verzőjén olvasható a forráshely megnevezése, azonban nyomdahibából a megjelenési év 1493 helyett 1593. A tartalomjegyzékben a fejezetek számozása hiányzik, pontosabban csak az 5. és 6. számozása látható. Sajátos nyomdahiba figyelhető meg a 25. oldalon: az egyik szó fele piros festékkel nyomtatódott. Az 54. oldalon és több helyen is Verancsics Antal egri érsekként szerepel, holott egri püspök volt, majd később lett esztergomi érsek. A 104. oldalon közölt képek aláírása közül a 2. és 3. felcserélődött; hasonló hiba figyelhető meg a 190. lapon is. A schwabacher-betűtípus hol ebben a helyes alakban, hol swabacherként hibásan szerepel (108., 110., 114., 146. p.). A pozsonyi érseki nyomda alapítási éveként a 87. oldalon 1609 olvasható, a 153. lapon viszont 1610. A 175. oldal utolsó sora után a következő lap első sorai értelmetlennek tűnik; valószínűleg kimaradt egy-két sornyi szöveg.

Ezek a kisebb hibák – ismétlem – semmit sem vonnak le a kitűnő összefoglaló értékéből; a kiadványt haszonnal forgathatnak a felsőoktatásban tanuló hallgatókon túl mindazok, akiket érdekel a könyv, a nyomdászat és annak múltja. Vagyis e sorok írójának reményei szerint: mindenki.

[Bánfi Szilvia – Ecsedy Judit, V.: A magyarországi nyomdászat képes krónikája 1473-1700. Bp., Országos Széchényi Könyvtár – Balassi Kiadó. 2014. 219 p.]

Pogány György